



dr hab. prof. UR Agnieszka Uberman

Rzeszów 09.09.2021r.

**Zakład Językoznawstwa Stosowanego i Kognitywnego
Instytut Neofilologii, Kolegium Nauk Humanistycznych
Uniwersytet Rzeszowski**

**Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa Pani mgr Oliwii Kowalczyk
pt. „Autonomizacja procesu nabywania leksyki angielskiego specjalistycznego języka
medycznego na poziomie szkolnictwa wyższego”**

Przedstawiona do recenzji rozprawa, napisana pod kierunkiem dr hab. prof. UKW Agnieszki Rypel oraz promotora pomocniczego dr hab. Michała Borodo, omawia tematykę dokładnie określoną w tytule dysertacji. Układ pracy obejmuje zagadnienia konieczne do rozwiązania przyjętej problematyki. Struktura pracy jest logicznie uporządkowana i dobrze przemyślana. Rozprawa składa się z dwóch zasadniczych części, I pt. „Wprowadzenie do badań empirycznych” i II zatytułowanej „Badania empiryczne”. W części pierwszej Autorka umieściła rozdziały omawiające zagadnienia teoretyczne, w części drugiej natomiast zgrupowane są rozdziały badawcze. Zasadniczą część pracy rozpoczyna „Wstęp” a kończy sekcja pt. „Zakończenie”. W pracy wykorzystana została bogata bibliografia, licząca 303 pozycje, zamieszczone zostały także spisy cytowanych aktów prawnych i raportów. Doktorantka przedstawiła również źródła internetowe oraz wykazy różnorodnych tabel, schematów, rysunków oraz wykresów zawartych w recenzowanej rozprawie. Ponadto w pracy znajduje się także „Aneks”, który zawiera wyniki wszelkich przeprowadzonych analiz, ankiety i przykładowe quizlety sprawdzające fachową wiedzę językową studentów - specjalistyczne słownictwo medyczne. Rozprawa została napisana w języku polskim z wykorzystaniem stosownego stylu akademickiego. Drobnym mankamentem jest brak krótkich wstępów zarysowujących tematykę poszczególnych rozdziałów oraz podsumowań ich zawartości. Ta uwaga nie wpływa jednak na pozytywny odbiór przekazywanych przez Autorkę treści.

We „Wstępie” Autorka nakreśla rolę języka angielskiego jako uniwersalnego w sferze gospodarczej, naukowej, medialnej i zawodowej na świecie. Patrząc na realia polskich szkół także jest najpopularniejszym językiem obcym. Rozprawa dedykowana jest studentom kierunków medycznych, zatem rola języka angielskiego w kształceniu tej grupy jest zwięzłe



zaprezentowana. Autorka przedstawia także cel swojej rozprawy i prowadzonych badań, tj. rozwijanie kompetencji języka specjalistycznego w autonomicznym procesie kształcenia. Doktorantka precyzuje cele badań oraz przedstawia zarys struktury rozprawy.

Część pierwsza rozprawy obejmuje trzy rozdziały o charakterze teoretycznym. Rozdział I, nazwany „Wprowadzenie do badań empirycznych”, zgodnie z tytułem we wstępie analizuje tematykę języka ludzkiego i jego odmian specjalistycznych. Zaprezentowany został krótki rys historyczny języków specjalistycznych z uwzględnieniem języka medycznego. Autorka zwięźle przedstawia badania nad językami specjalistycznymi w realiach polskich oraz anglosaskich. Klarownie także prezentuje jaką terminologię przyjmuje w niniejszej rozprawie. Główna uwaga skupia się na języku medycznym oraz problemami napotykanymi w tłumaczeniu pomiędzy polskim a angielskim językiem medycznym. Specyfika tłumaczeń i czynniki na nie wpływające są scharakteryzowane w sposób przejrzysty i klarowny.

Rozdział II pod tytułem „Specjalistyczny język medyczny w nauczaniu akademickim” rozpoczyna omówienie tematyki kształcenia specjalistycznego języka medycznego w odniesieniu do polityki edukacyjnej Unii Europejskiej. Autorka analizuje poziomy znajomości języka obcego CEFR; opis ten jest uszczegółowiony w odniesieniu do studentów kierunków medycznych, określając także potrzeby „użytkowników specjalistycznego języka medycznego” (str. 48). Podrozdział 2.2 zgodnie z zaproponowanym tytułem jest poświęcony kształceniu kompetencji komunikacyjnej na kierunkach lekarskich. Doktorantka rozpoczyna rozważania od opisu kompetencji językowej oraz komunikacyjnej, odnosząc tą drugą do konkretnego kontekstu komunikacji medycznej. Cechy komunikacji medycznej istotne dla właściwej interakcji są przeanalizowane i przejrzysto opisane. Ponieważ kompetencja komunikacyjna jest zasadnicza w dyskursie w języku ogólnym, jest ona także kluczowa w kontaktach językowych w obrębie języka specjalistycznego jakim jest język medyczny. Z tego powodu zasadne jest omówienie kształcenia w/w kompetencji wśród studentów na kierunkach medycznych - szczegółowa analiza zaprezentowana jest w podrozdziale 2.2.2. ‘Komunikacja w medycynie’ jest istotnym elementem programu kształcenia przyszłych służb medycznych zatem cele nauczania tego przedmiotu poddano dyskusji w kolejnym podrozdziale. W ostatnim podrozdziale Pani mgr Kowalczyk przedstawia wymagania, w tym językowe, stawiane osobom chcącym podjąć pracę w zawodzie lekarza w kraju anglojęzycznym (na przykładzie Wielkiej Brytanii).



Ostatni rozdział w części teoretycznej „Autonomizacja w procesie nauczania i uczenia się języka obcego” jest podporządkowany zagadnieniom wyrażonym w tytule. Autorka poświęca pierwszy podrozdział zwięzłemu zarysowi tradycyjnych zarówno konwencjonalnych jak i niekonwencjonalnych metod kształcenia językowego aby następnie zaprezentować konieczność autonomizacji procesu nauczania i uczenia się języka obcego. I tym razem zasadnicze informacje są przedstawione klarownie i zwięźle w odniesieniu do bogatej literatury przedmiotu. Na przykładzie szkolnictwa wyższego, kluczowego dla omawianej tematyki i celu badań, Autorka analizuje autonomizację w procesie kształcenia językowego. Doktorantka wskazuje na stan aktualny procesu kształcenia medycznego języka specjalistycznego przyszłych lekarzy. Według odpowiedzi udzielonych na pytania ankiety skierowanej do studentów widać iż są oni niezbyt usatysfakcjonowani z formy i oferty zajęć językowych. Rozwiązaniem tego problemu i sposobem na podniesienie autonomii studentów mogą być symulacje medyczne. Doktorantka słusznie zauważa: „obecnie brakuje narzędzi dydaktycznych, które mogłyby pomóc studentowi w łączeniu poznawania obcojęzycznej leksyki medycznej z zawodowymi działaniami praktycznymi. Nie stosuje się także metod, które wykorzystując możliwości technologiczne, umożliwiłyby samodzielną pracę nad utrwalaniem i poszerzaniem tego słownictwa. Najważniejszym zadaniem jest w związku z tym stworzenie takich sposobów działań dydaktycznych, które pozwalałyby skutecznie integrować zdobywanie kompetencji językowych z umiejętnościami wykorzystywanymi w przyszłym życiu zawodowym. Ten warunek pozwalają spełnić symulacje medyczne prowadzone w języku docelowym, w którym studenci grają rolę pierwszoplanowe, wzorując się na codziennej praktyce swych starszych kolegów” (str. 101-102). Ważnym jest także założenie i stwierdzenie poczynione przez Autorkę, iż „autentyczność sytuacji uwzględnionej w scenariuszu symulacyjnym oraz zaplanowanych w nim środków [...] wspomaga [...] zaangażowanie i stanowi dodatkowy czynnik motywujący” (str. 102). Istotnym elementem ogólnego procesu kształcenia jest wykorzystywanie nowoczesnych technologii, one także wspomagają autonomizację nauczania języka angielskiego, czemu uwagę poświęcono w podrozdziale 3.3. Na podstawie dostępnego raportu Doktorantka analizuje sytuację kształcenia na wyższych uczelniach z wykorzystaniem narzędzi TIK, również uwzględniając sytuację zdalnego kształcenia w trakcie trwania pandemii COVID-19 w roku 2020. Przedstawiono zatem korzyści płynące z zastosowania TIK w kształceniu ogólnym oraz w nauce własnej poza szkoła/uczelnia, co ma pozytywny wpływ na autonomizację procesu uczenia się. Doktorantka zaprezentowała



zestawienie strategii niezbędnych do prawidłowego prowadzenia procesu dydaktycznego (str. 118-122) przypisując do nich różnorodne typy narzędzi technologicznych, usprawniających wyżej wymieniony proces kształcenia.

Cześć druga rozprawy przedstawia opis przeprowadzonych badań empirycznych oraz ich wyników, co stanowi istotę podjętych rozważań. W rozdziale IV, zatytułowanym „Metodologia badań własnych” uwagę poświęcono tytułowemu kwestiom. Określając cele rozprawy Autorka wyróżnia dwa zasadnicze, którym podporządkowane są kolejne cele szczegółowe. Postawione są także dwie hipotezy badawcze, które poddano weryfikacji przy zastosowaniu eksperymentu pedagogicznego opisanego w kolejnej sekcji rozprawy. Doktorantka klarownie uzasadnia wykorzystanie eksperymentu i przedstawia plan jego zastosowania następnie opisując przebieg badań. Autorka informuje o przeprowadzeniu uprzednio badania pilotażowego poprzedzającego badania przeprowadzone na potrzeby recenzowanej rozprawy, jednakże informacja ta jest bardzo skrótowa, rozbudza zainteresowanie, które niestety nie jest zaspokojone. Dla zupełnej jasności i pełnego obrazu sprawy więcej szczegółów/konkretów podniosłoby wartość przedstawionego opisu. Doktorantka charakteryzuje także grupę badawczą, której dobór uważam za właściwy a wszelkie wymogi formalne zostały dopełnione. Opisano także zastosowane techniki badawcze wraz z uzasadnieniem ich wyboru, strukturę oraz analizę uzyskanych wyników. Pani mgr Kowalczyk koncentruje uwagę na analizie czytelności tekstu zastosowanego w teście ewaluacyjnym, czego dokonała w celu „określenia stopnia jego trudności oraz dostosowania do poziomu biegłości językowej uczestników obu grup badawczych”. Dodaje także, iż „Wyekscerpowany z tego tekstu materiał leksykalny posłużył do skonstruowania testu ewaluacyjnego” (str. 135). Idea tego procesu jest zwięźle zaprezentowana. Doktorantka słusznie podzieliła tekst na części, co miało odzwierciedlenie w materiałach przygotowanych do samodzielnej nauki i świadczy o dobrym warsztacie badawczym Autorki rozprawy (przypis 148 str. 137). Teksty angielskie wraz z przedstawioną po nich analizą ich czytelności są umieszczone w treści rozprawy. Podsumowanie analiz jest rzetelne i zwięzłe. Zaprezentowane są także metody analizy tekstów polskich i dokonano ich według dostępnych narzędzi. Autorka uzasadnia wybór konkretnych części angielskich oraz polskich tekstów źródłowych, który jest podyktowany zakresem materiału leksykalnego realizowanego przez studentów analizowanego rocznika i kierunku studiów. Sposoby kształcenia leksyki w specjalistycznym języku medycznym poddane są analizie w odniesieniu



do przeprowadzonego eksperymentu badawczego. Szczególna uwaga poświęcona jest symulacjom medycznym. Ich opis poprzedza krótki rys historyczny kształcenia medycznego. Doktorantka przedstawia korzyści płynące z wykorzystania symulacji do kształcenia leksyki medycznej oraz podnoszenia autonomii studenta. Dla studentów kierunków medycznych powołano Centra Symulacji Medycznej, których zasady funkcjonowania zwięźle zaprezentowano. W kolejnym podrozdziale Doktorantka omawia nauczanie komplementarne / zintegrowane a następnie prezentuje zadania do pracy samodzielnej zaproponowane w zastosowanym eksperymencie badawczym. Jedną z zaprezentowanych form pracy jest wykorzystanie aplikacji Quizlet i tworzenie w niej różnych zadań. Swoje przykłady Autorka ilustruje za pomocą zdjęć ekranu komputera, jednak wiele z nich jest bardzo słabo lub niedostatecznie czytelnych (rys. 3 str. 174; rys. 6a str. 177; rys. 6c str. 178; rys. 7 str. 179).

Ostatni rozdział rozprawy pt. „Wpływ autonomizacji nauczania na nabywanie angielskiej leksyki specjalistycznego języka medycznego - wyniki badań” przedstawia wyniki badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszej rozprawy. Podano sposoby prezentowania oraz przeliczania danych statystycznych na podstawie odpowiedzi udzielonych do pytań zadanych w ankiecie. Zgodnie z otrzymanymi od studentów odpowiedziami na zajęciach językowych najmniej popularne są metody konwencjonalne i wykorzystujące nowoczesne technologie; nie uwzględniają one zatem autonomii studentów w dużym stopniu. Również dobór środków dydaktycznych i metod pracy stosowanych podczas zajęć języka angielskiego potwierdza niski stopień autonomii studentów. Wydaje się, że sposób sformułowania pytania nie jest dość precyzyjny lub niewystarczająco wyjaśniono respondentom różnice między metodami a środkami dydaktycznymi skoro studenci traktują je jako tożsame, lub odpowiadają, że żadne metody nie są stosowane (str. 188). Tą sprzeczność zauważa także Doktorantka. Analizując sposoby utrwalania słownictwa widać iż tutaj także nieczęsto stosowane są nowe technologie czy formy pracy podnoszące autonomię studentów. Nowoczesne technologie wykorzystywane przez prowadzących to głównie użycie smartfonów, prezentacji multimedialnych czy Internetu. Zastosowanie aplikacji jest również na stosunkowo niskim poziomie. Respondenci samodzielnie najczęściej stosują aplikację Quizlet, dlatego Doktorantka słusznie oparła swój eksperyment o to narzędzie. Studenci, zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, są zaangażowani podczas zajęć i do nich się przygotowują, jednak niewiele ponad 30% respondentów uznaje swój poziom opanowania słownictwa medycznego jako satysfakcjonujący. Rozróżniając czynnik płci warto podkreślić, iż więcej kobiet wybiera zadania które wspierają proces



autonomicznego uczenia się. Posiadają one także wyższą motywację wewnętrzną i autonomiczne podejście do nauki samodzielnej. Na podstawie badania ankietowego Autorka wnioskuje iż stosowane sposoby kształcenia SJM nie są adekwatne do potrzeb studentów. W dalszej części eksperymentu Doktorantka przeprowadziła testy ewaluacyjne określające stopień znajomości słownictwa medycznego z zakresu medycyny ratunkowej po wprowadzeniu i utrwaleniu materiału w grupie kontrolnej tradycyjnie, zaś w eksperymentalnej - w sposób autonomiczny i z wykorzystaniem aplikacji Quizlet. Autorka dokonała precyzyjnych obliczeń i porównań przedstawiając wyniki w szeregu tabel (również umieszczonych w Aneksie). Wyniki jednoznacznie przemawiają na korzyść płynącą z wykorzystania nowoczesnych technologii jako skutecznych w kształceniu specjalistycznego języka medycznego. Wnioski z wyników testów są przedstawione opisowo oraz w postaci wykresów i tabel. Nie dziwi fakt łatwiejszego zapamiętywania słownictwa o mniej skomplikowanej strukturze, tak dzieje się nie tylko w przypadku słownictwa specjalistycznego ale również ogólnego - jednak metody nowoczesne wspomagają ten proces i ułatwiają osiągnięcie lepszych wyników. Uzyskane odpowiedzi oraz wyniki liczbowe są przez Autorkę rozprawy odpowiednio zinterpretowane. Zatem zasadność postulatu o zmianę sposobu kształcenia ma realne potwierdzenie w uzyskanych wynikach testów.

W „Zakończeniu” rozprawy Autorka stwierdza: „zastosowanie różnych form i narzędzi IT w sposób istotny przyczynia się zatem do efektywnej akwizycji anglojęzycznej leksyki specjalistycznej. Badania w części empirycznej potwierdziły również wysoki poziom zainteresowania nowoczesnymi aplikacjami występujący w badanej populacji studentów oraz chęć do stosowania ich w samokształceniu” (str. 241). Zapewne słuszne jest także stwierdzenie, iż lektorzy nie pełnią roli inspirujących mentorów, ale można to spostrzeżenie odnieść jedynie do konkretnej grupy czy sytuacji. Generalizowanie na podstawie wyników ankiet dwóch grup: kontrolnej i eksperymentalnej oraz eksperymentu przeprowadzonego na tak małą skalę nie jest do końca uprawnione. Co ciekawe, kobiety wydają się bardziej autonomiczne, jednak znów próba jest zbyt mała aby ten wniosek uogólniać. Warto jednak podkreślić, iż zasadność nauczania kontekstowego i w oparciu o symulacje została w badaniu potwierdzona i należałoby je rozwijać i stosować na wszelkich typach studiów, nie tylko medycznych.



Jak wspomniałam powyżej praca napisana jest dobrym językiem akademickim, i znaleźć można jedynie nieliczne błędy natury edytorskiej: np.

str. 39: wielkość czcionki w ostatnim wyrazie tytułu: akademickim

str. 41 przypis 46: „...mającej na celu promocję kulturalnego rozwoju Europy...” wydaje się iż, wyraz kulturalnego powinien być zastąpiony wyrazem kulturowego;

str. 62-63: podział wyrazu partnerskiego

str. 70: błędne użycie wyrazu: „kierowanie się dobrem chorego i stawianie je na pierwszym miejscu”

str. 134, pkt. 11: zapis tytułu części tekstu kursywą, jak powyższe przytoczone nazwy części tekstu

str. 135: błąd zapisu wyrazu: zamiast zostały jest zostatały

str. 146: błąd zapisu wyrazu: zamiast składa jest skąlda

str. 151: zbędny wyraz: „...niemożliwe do wykonania lub w zagraża bezpieczeństwu...”

str. 151: nieprecyzyjny zapis: „Ultrasonografii a około zatrzymania krążenia znajduje zastosowanie w rozpoznawaniu jego odwracalnych przyczyn”

str. 159: zamiast „automatycznej defibrylacji zewnętrznej” jest „automatycznej defibrylacji zewnętrzne”

str. 189: „relif pain” - nie jest wiadome czy to zacytowany błąd; czy błąd pisowni, czy też zapis widniejący na fiszkach.

Zauważyć można też nieliczne błędy w formie zapisu cytowanej bibliografii: zmniejszona interlinia (pomiędzy pozycjami 47-48; w pozycji 55; pomiędzy 91-93; 103-114; 152-153; 165-168; 188-189; 196-200; 213; 267; 275; 302) czy zbędne dodatkowe spacje.

Powyższe nieliczne uwagi merytoryczne oraz techniczne nie wpływają negatywnie na ogólną wysoką, pozytywną ocenę rozprawy. Chcę wyraźnie podkreślić znaczącą liczbę i wysoką jakość przeprowadzonych badań oraz analiz statystycznych, które dopełniają wartość poznawczą treści pracy. Te cechy wskazują, iż Doktorantka jest świadomą badaczką o bogatym warsztacie i potrafi wyciągać właściwe wnioski. Omawiana w rozprawie problematyka została opracowana na podstawie bogatej literatury przedmiotu. Stwierdzam, iż przedstawiona rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom tego typu i wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Oliwii Kowalczyk do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. prof. UR Agnieszka Uberman